

Amerikai Magyar Iskolák Találkozója

Magyar népmesék az irodalmi, nyelvi-kommunikációs nevelésben

2018. június 9.

Bereczkiné dr. Záluszkai Anna
ELTE Tanító- és Óvóképző Kar, Budapest

DARVASI LÁSZLÓ: AZÉRT OLVASOK...

Azért olvasok, hogy ne féljek.

Azért olvasok, hogy otthon legyek.

Azért olvasok, hogy ne legyek otthon.

Én nem tudom, miért olvasok. Csak olvasok.

Én úgy olvasok, mintha engem is olvasnának.

Én azért olvasok, mert egy másik embert keresek.

Én azért olvasok, mert magamat keresem.

Én azért olvasok, hogy megtaláljanak.

Én azért olvasok, mert érdekel a múlt.

Én azért olvasok, mert érdekel a jövő.

Én azért olvasok, mert érdekel a jelen.

Én azért olvasok, mert szeretni akarok.

Én azért olvasok, mert keresek

... és amikor olvasok, megtalálom.

VÁLTOZÓ VILÁG – VÁLTOZÓ PEDAGÓGIAI KULCSKÉRDÉSEK

- technológiai újítások (*digital, new literacies*)
- az *olvasás* - alapkészség (műveltség, olvasottság, íráskészség)
- a gyerekek olvasáshoz való klasszikus viszonya változóban
- az anyanyelvtanítás, olvasásfejlesztés, szövegértés kulcsszerepe
- írás, olvasás, beszéd, a hallás utáni szövegértés, a vizuális kommunikáció fejlesztése játékos módszerekkel célravezető
- élményalapú irodalomközvetítéssel megsokszorozható az olvasó gyermeke száma (korai literáció)

IQ MÉRÉSEK – EQ KÖZPONTÚSÁG HIÁNYA

- a sokféle intelligenciából (szó, szociális, cselekvés, vizuális, zenei) ne csak az értelmi intelligenciára, lexikális memóriára, matematikai készségekre fókuszáljunk!
- nemcsak az iskolai jegyek befolyásolják a gyerek boldogulását (18 %). Életkorhoz szabott követelmények helyett gyerekekhez szabott követelmények
- érzelmi, szociális intelligenciát művészetekkel lehet fejleszteni(Japán). EQ korlátlanul fejleszthető a művészet erejével. Kodály: művészetek közegében nevelni a gyermeket!

ÉLMÉNYKÖZPONTÚ IRODALOMKÖZVETÍTÉS

- . az irodalomról való tudás forrása a művekkel való személyes találkozás: az olvasás aktív, konstruktív feladat, amely során a jó olvasók számos szókincsfejlesztő kognitív stratégiát alkalmaznak
- . az élménytechnikák mellett az önfelelt olvasói magatartás és élménymegosztás dominál (interaktív, reflektív, befogadó elvű tanulásszervezés)
- . szókincsfejlesztés (feltáró/ragasztó funkció): több szó-jobb olvasás
- . a szaktárgyi tananyag megértésének kulcsa: a meglévő szókincs összekapcsolása az új ismeretekkel

A SZÉPIRODALOM (MONDÓKA, VERS, MESE) A STRESSZOLDÁS SZOLGÁLATÁBAN

- az esztétikai fogékonyság fejlesztése, az olvasás elsajátításához szükséges készségek, képességek, a kognitív, a személyes, a szociális kompetenciák harmonikus fejlesztése
- a zavaró negatív stressz kiküszöbölése kooperatív módszerrel
- a valóság önfeledt élményű megismerése, érzelmi kiteljesedés
- alkotó gyermekek nevelése játékosan, komplexitással.
- integráció a műveltségterületek között
- érzelmi, akarati, gondolkodásbeli tulajdonságokra ható érzéki benyomások: manipuláció, szín, illat, hang, ízlelés, tapintás

JÓ GYERMEKIRODALMI MŰVEK

Több réteget képviselnek, „dupla fedelűek”: a gyerekek és a felnőttek is találnak bennük szépséget, valami fontosat.
(Boldizsár Ildikó)

HANGZÁS SZINTJE
SZAVAK SZINTJE
ALAKTAN, MODATTAN
SZÖVEG SZINTJE

A GYERMEK IRODALOMSZERETÉNEK PSZICHOLÓGIÁJA

I. RITMUS, RÍM, SZÓKEDVELÉS, SZAVAKKAL VALÓ JÁTÉKOK

A ritmus és a hangzás ugyanahhoz az élménysémához tartozik, mint a mozgás, amelyet helyettesít.
/Funkciógyakorlás, ismétlés, folyamatosság, pszichomotoros koordináció./

II. A SZEMLÉLETES CSELEKVŐ, SZEMLÉLETES KÉPSZERŰ GONDOLKODÁS

Észlelésbe ágyazott gondolkodás, szemlélethez kötöttség teszi kedvelté a gyermek számára a gondolatokat, érzelmeket természeti képekben tárgyiasító alkotásokat.

III. A KÉPZELET FEJLŐDÉSE: a kisgyermek életében még szegényesek a valóság megismerését segítő ismeretek, tapasztalatok, de fokozott élénkséggel, gazdag képzelettel hidalja át a hiányokat.

IV. EMOCIONALITÁS, BELEÉRZŐ-BELEÉLŐ, EMPATIKUS KÉPESÉG: a gyermek együtt érez a művekben megjelenő szereplőkkel vagy elutasítja őket.

V. A SZIMULTÁN MESEI KETTŐS TUDAT KIALAKULÁSA: a mesei és a gyermeki érintkezése. (A saját vágyaknak megfelelő fantáziakép alkotása, negatív érzések feldolgozása, feszültségek, félelmek leküzdése.) (Boldizsár Ildikó, 2010)

- **A NÉPMESÉK ÉLNI SEGÍTENEK**

- A népmesék igazodnak a kisgyermek mágikus világképehez: animisztikus, kettős tudatával ideális befogadója a mesének.
- A mese valójában a gyermekolvasó szemével nézett világ.
- A mesékben erkölcsi világrend uralkodik: összeköttetés van a sors és az érdek között.
- Érvényesül a mesemorál, amelynek alaptörvénye: „jó tett helyébe jót várj”.

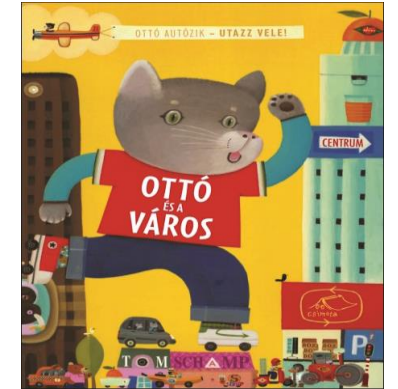
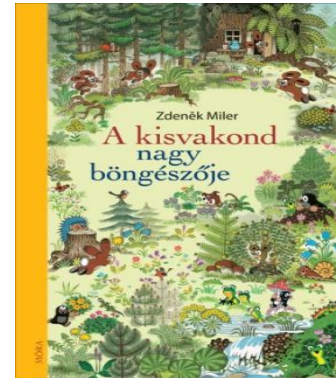
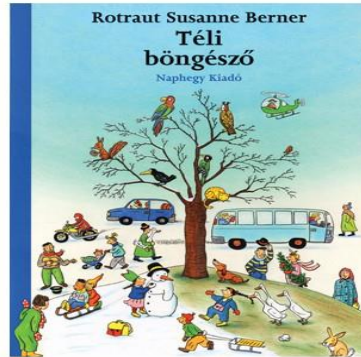
MESEFOGLALKOZÁSOK

ANYAGVÁLASZTÁS

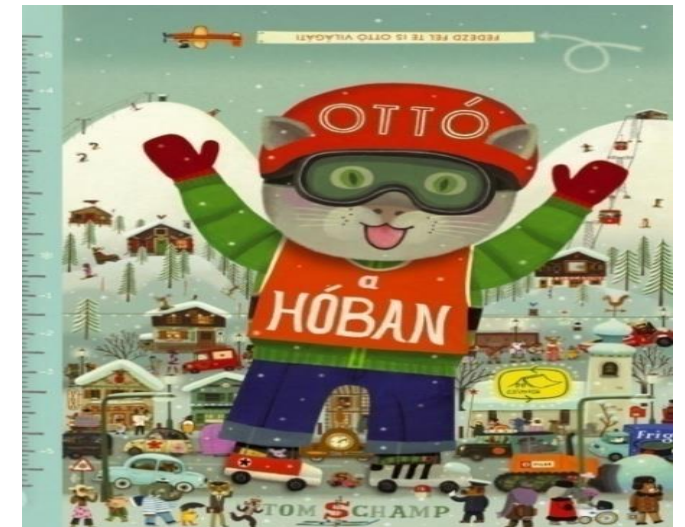
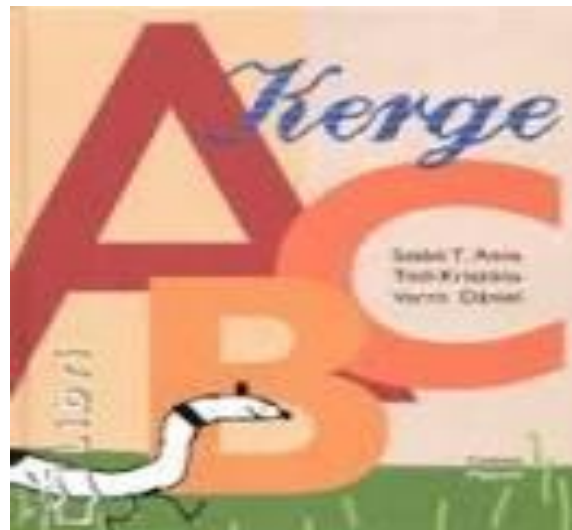
ELŐADÁSMÓD mondat-, szövegfonetika, a tekintet, a mimika mozgásos kommunikáció: a gesztus, a testtartás, proxemika, emblémák, a kronemika. - a kommunikáció időviszonyai pl. a csend, az üdvözlés, közlés, búcsú ideje)

ÉLMÉNYTECHNIKÁK

BÖLCSŐDÉS KOROSZTÁLY

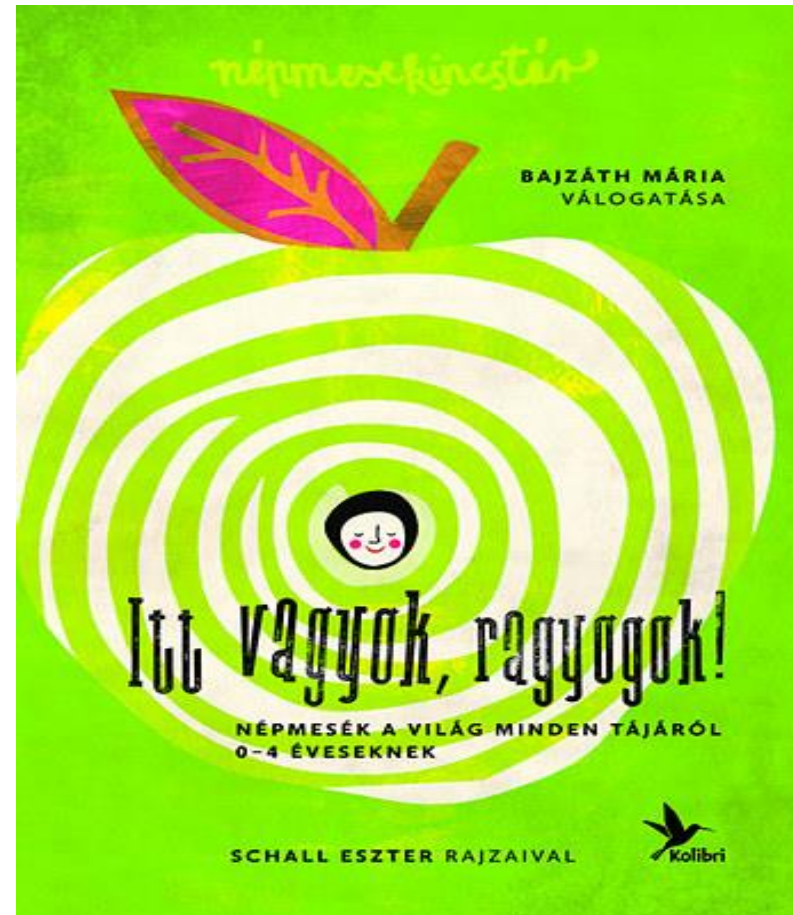
- MaKönyv.hu
- Képről olvasás: Rotraut Susanne Berner
 - Böngészők
 - Én-mesék
 - Mondókák
 - Versek
 - Állatmesék

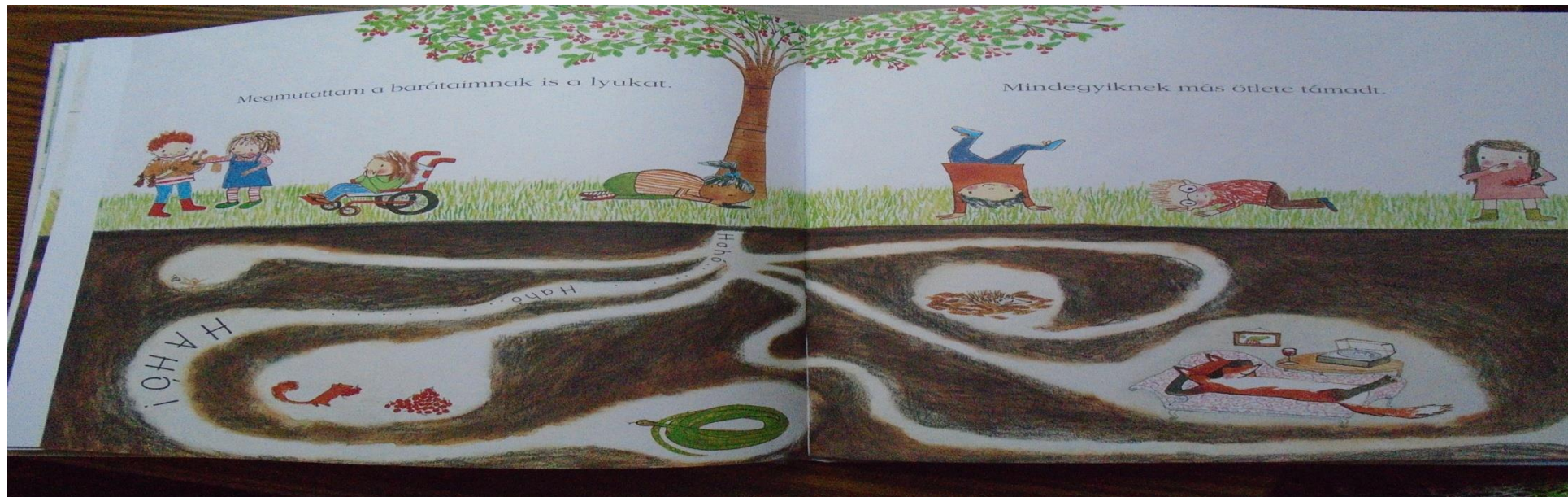

NÉPMESEKINCSTÁR SOROZAT

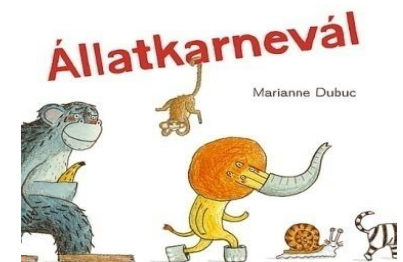
ÓVODÁSOK

- mindennapi igény a mese és vershallgatásra: az irodalmi foglalkozást élvező gyermek klasszikus és kortárs műveket hallva esztétikai élményben részesül, választ vár a szövegtől, olvasáslélektani szempontból naiv, beleélő hallgató

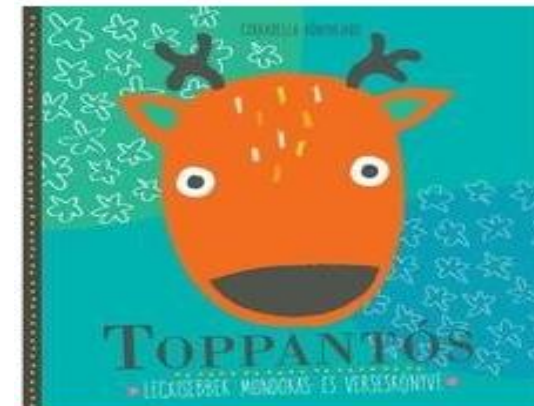
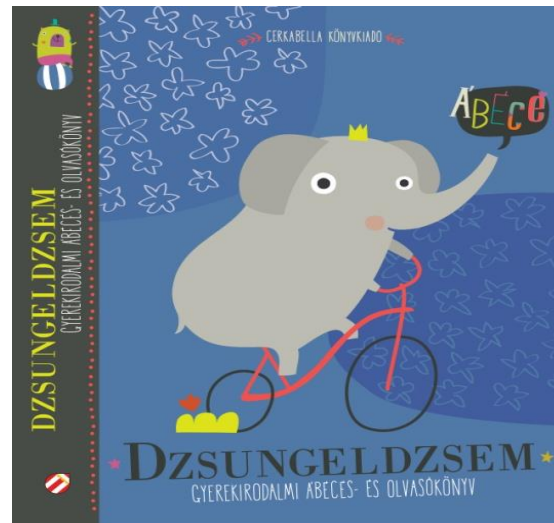
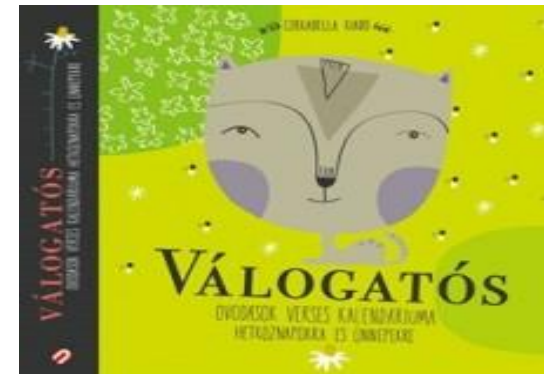
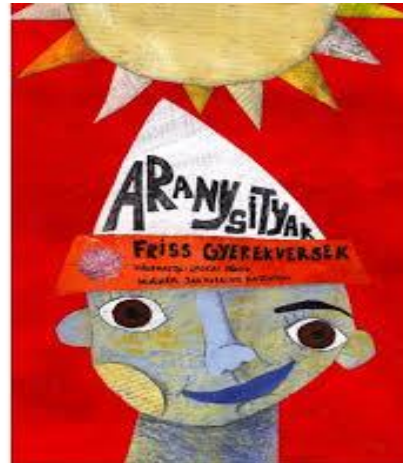

ÁLLATOK MINDEN MENNYISÉGBEN

- Ki kit hív meg ebédre a történetben? Miért nem? (róka-gólya, holló-róka)
- A mesében szereplő állatok találkozhattak-e egymással a való életben?
- Idegen képek hogyan kapcsolódhatnak a meséhez: egy folt, farkas, tó, mikroszkóp, lyukas fog, fa, ebédlő, fészek, lihegő futó?

VERSANTOLÓGIÁK

ISKOLÁSOK

- eszközzintű olvasás elsajátítása (a terjedelem, tipográfia, illusztráció)
- 7-8.: óvónő lelki pedagógus általi
- 9-10.: fejlődő élményszerző olvasás
- 10-12.: évesek: átmeneti korszak, még naiv/beleélő olvasók (ön)reflektív tevékenységekkel
- 12-14 év: a kamaszkor problémái - már nem naiv olvasók, eszköz szintű olvasáshasználat
- befogadó elvű, olvasóközpontú irodalomtanítás (kaland, fikciói)
- 12-16 év: mozgalmas, képvilág, moralizáló, gondolkodtató könyvek

KIBŐL LESZ JÓ OLVASÓ?

SULI-OVI GALÉRIA

LAPSZERKESZTÉS ÓVODÁSOKKAL

Papírszínház Csimota

Képnézegetés és
szöveghallgatás egyidejűleg

Egyéni, mikrocsoportos, frontális
alkalmazás

Évente bővülő meseválaszték

Papírszínház

KOR, NYELVI ÁLLAPOT, ELŐZETES TUDÁS, FIGYELMI ÁLLAPOT, A
GYEREKEK JÓL LÁTHATÓ REAKCIÓI

- .szeriális feldolgozás (a nyelvi sorozatok felfogása), az elemző gondolkodás, képzetalkotás és a nyelvi kifejezést változatos formái
- .a képsorozat elemszámának csökkentésével is nehezíthető a megértés
- .a képsorozat megmutatása nélkül (vizuális élmény nélkül)

5 ÉRZÉK, TAPASZTALATI FOLYAMATOK - HALLÁS

- HALLÁS - A hangok és hangulatok kölcsönhatása. Milyen hangú lenne a szeretet? Milyen hangszeren szólalna meg?
- Velünk született az akusztikus ingerigény és ingerérzékenység
- A gyermek figyelme a hanghordozásra, a szupraszegmentális elemek változásaira is kiterjed. (Kányádi: Hallgat az erdő)

5 ÉRZÉK, TAPASZTALATI FOLYAMATOK LÁTÁS

- Kimerevített kép egy fontos pillanatról/ egy tárgyról (Te legszívesebben milyen tárgy lennél?)
- Titokzatos tárgyak (VERSHEZ/PRÓZÁHOZ) (Talán egy királyé lehetett)Ha Petőfié lett volna: tárgyleírás+ jellemábrázolás)

SZÍNEK: behozni olyan színes tárgyakat, amelyek a vershez kötődnek (részletgazdagság)

5 ÉRZÉK, TAPASZTALATI FOLYAMATOK - SZAGLÁS

- A szaglás kémiája
- Érzelmeket erősen befolyásolják az illatok. Felidézni egy olyan gyerekkori élményt, amelyhez szag- illatélmény párosul!

5 ÉRZÉK, TAPASZTALATI FOLYAMATOK - TAPINTÁS

- TAPINTÁS összefüggések elmélyítése (Arany – színek könyve)
- meleg érzés, bársonyos = szeretve lenni (az ősi lét állapota)
- Fodor Ákos – Rózsa Edit: Képtelenkönyv

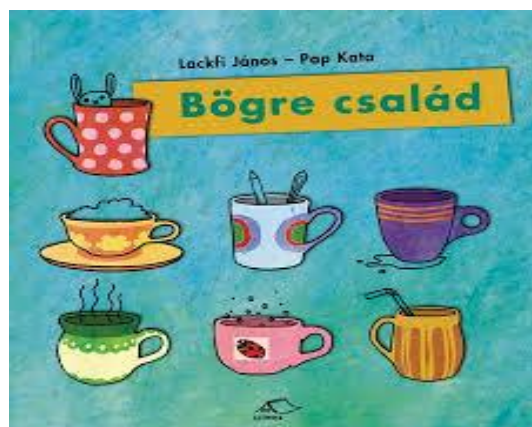
5 ÉRZÉK, TAPASZTALATI FOLYAMATOK - ÍZLELÉS

- Rigó Béla: Gyümölcsköstolgotó

Te mit választanál?

Rögtönzés, interjú, levél, monológ, mozgás, tánc, falikép, főcímek, vers, kellékek, bábjáték, olvasószínház, hangkollázs, állóképek sorozata, gyűlés, folyamatábra, elbeszélés/mesélés (szerepbe egy vagy több alak elmondása szempontjából, a körülmények megváltoztatása), történet-színház, magnófelvétel, videofelvétel

HUMOR: Lackfi János és Ijjas Tamás: A világ legrövidebb meséi

KÖNYVEKET NÉPSZERŰSÍTŐ KAMPÁNYOK SZÜLŐNEK, GYEREKNEK

- Veszíts el egy könyvet! április 14. – a világnapja (ezt a verset/mesét/ neked hoztam)
- Nyitott könyvszekrény – szabad kölcsönzés.
- Régi könyvekből könyvinstalláció
- A könyvajándékozás világnapja
- Mesemondás könyvesboltokban
- Az olvasás éjszakája
- Kutatók éjszakája(képzelt riportok a szereplőkkel)
- Állatok, Víz napja, tematikus, foglalkozások

könyvajándékozás

FELHÍVÁS ISKOLÁK ÉS KÖNYVTÁRAK RÉSZÉRE!

Ünnepeljük meg együtt a Nemzetközi Könyvajándék Napot az iskolákban és a könyvtárakban is!

Cél: Szóljon ez a nap a gyerekek és a könyvek barátságáról!

Várjuk azoknak az iskoláknak a jelentkezését, amelyek bekapcsolódnak a programba!

Mikor?

2014. február 14-én, egész nap.

Kik kapcsolódhatnak be?

Bárki bekapcsolódhat: felnőttek és gyerekek, tanárok, szülők és diákok.

Hogyan?

Íme néhány ötlet:

– hozzon be minden gyerek egy kiolvasott könyvet, és cserélje el az osztálytársaiéval!

– hozza be mindenki a kedvenc könyvét és mutassa be röviden a többieknek!

– szervezzen az iskolakönyvtár irodalmi vetélkedőt!

– legyen rendezendő műsor az iskolatrikóban, amelynek témája a könyvekkel kapcsolatos!

– adjanak a felső tagozatosak az alsó tagozatosaknak egy-egy könyvet!

– szervezzen az iskola könyvgyűjtést valamilyen jótékonyági szervezet javára...

Fontos: azok az iskolák, és könyvtárak, amelyek részt szeretnének venni, regisztráljanak az alábbi e-mailcímen február 12-ig: mgrintezet@gmail.com

Az iskolában és könyvtárakban zajló eseményekről a fotókat, beszámolókat is ide várjuk, majd honlapunkon közzéteesszük.

Jó ötletelést és jó olvasást kívánunk!
A Magyar Gyermekirodalmi Intézet munkatársai

www.gyermekirodalom.hu

Ajándék!

A Magyar Gyermekirodalmi Intézet a legaktívabb iskolát és könyvtárat 50-50 000 Ft-os könyv- és folyóiratsomaggal jutalmazza.

CSODACERUZA

Máray Mariann
illusztrációja

MAGYAR
GYERMEKIRODALMI
INTÉZET

MESEÍRÁS A NÉPRAJZI MÚZEUMBAN

Köszönöm a megtisztelő figyelmet!

annabereczki@aol.com